

polet učiteljstva največje spoštovanje preproste ljudstva: duhovščino. Ali ni bil in se povsod tudi smatral duhovnik pravi duhovni voditelj svojih tanih vseh doletelj, dokler ga niso razmere pahlele v politično sodelovanje, torej v udeleževanje izven cerkve?

Kdo more torej povsem tem nuditi garancijo učiteljstvu, da ga ne čaka v bodočnosti ista usoda, če se ne bo njegovo izvenšolsko udeleževanje zaščitilo z zakonom, ki mu bo obenem nudil vsaj tisto zaščito in prepovedno svobodo v delu, za katerega se zahteva njegova aktivnost in duhovno vodstvo tega ali onega pokreta.

Zakon o narodnih šolah navaja v § 1 odst. 3, da so narodne šole dolžne »širiti prosveto v narodu posredno in neposredno s sodelovanjem z vsemi kulturnimi ustanovami za narodno prosvetevanje«. (Vsa naša podeželska društva z nacionalnimi, socialnimi ali karitativnimi tendencami so kulturne ustanove za narodno prosvetevanje! Pripomni laž!)

§ 78 tč. 11. istega zakona pa nalaga učiteljstvu tudi dolžnost »delovati na narodnem prosvetevanju«. Nikjer pa niso te dolžnosti v zakonu tudi komentirane, tako da bo vreden učitelj, ki mu danes že vsak vaški tribun gle-

da na prste, hitel postati vsaj član, če ne že aktiven delavec vseh mogočih društev, ki pobirajo članarino (kar je navsezadnje tudi važno), če se bo hotel izogniti šikanam vaških tribunov.

Dokler pa ne bo zakon nudil učiteljstvu garancijo popolne svobode v izvenšolskem delu učitelja in dokler se temu njegovemu udeleževanju ne bo dal pečat spoštovanja in avtoritete z najvišjega mesta naše zakonodaje, dotlej obstoji možnost, da bo delaven učitelj stal med dvema taboroma ljudi, od katerih ga bo eden nosil na ramah, drugi pa ga bo besno sovražil ter ga od časa do časa tudi denunciral pri oblasteh. Vaškim tribunom ni dovolj, če se jim je učitelj pokazal sposobnega že na vseh poljih izvenšolskega udeleževanja; in če tudi vedo, da je on duša vsakega pokreta in društvenega življenja, bi časih le radi napravili iz njega tudi — babico...

Tukaj naj naša organizacija poseže v boj za pravice podeželskega učiteljstva, zahteva naj svobode v izvenšolskem delu in v bodoče tvori vsebino naših resolucij, pa bomo sebi in znanecem opetli življenjsko pot nepotrebnega šarja in trnja.

Lojze Zupanc

Drobtinico? Ne!

Pred nami stojijo važni dogodki, ki bodo morda temeljito izpremenili dosedanj zunanje-politični položaj naše države. V mislih imam prejem nove stanje v razmerju Italije do Jugoslavije. Mussolini je na usta novega italijanskega poslanika na našem dvoru podal izjavo, ki dokazuje, da bo italijanska zunanja politika zapustila stara izvožena pota in poskušala nove orientacije v svoji politiki do vzhodne sosedne. Na vidiku so razne pogodbe in govori se celo o prijateljskem paktu med obema jadranskima državama. Nimamo namena baviti se obširno s tem pretežno političnim problemom, vendar nam naša nacionalna dolžnost in dolžnost graditeljev narodne kulture narekuje, da tudi ob tej priliki pomenimo svoje mnenje.

Nismo bili nikoli nasprotniki sporazuma z našimi zapadnimi sosedmi, ker dobro vemo, da bi mirno in složno sožitje moglo prinesiti velikih koristi obema narodoma. Vendar pa ponovno glasno poudarjamo, da ni mogoča nikak trajna prijateljska pogodba med jugoslovanskim in italijanskim narodom, če bi pri tem pozabili na nepravilno stanje 600 tisočev naših rojakov pod Italijo. Priznavajoč dejanski stan, ki ga je ustvarila Rapalska pogodba, se vendar poslužujemo prirodne pravice, da se zavzamemo za usodo naših rojakov z meji. Te prirodne pravice nam ne more odreči niti g. Mussolini sam, ki je že opetovano dal priliko, da smo videli kako se Italija briga za svoje rojake, pa naj bodo ti v katerikoli državi.

Splošne vesti

— Svojemu prvemu učitelju postavili slavalok. V vasi Šuvajč, golubački srez, v moravski banovini, so se kmetje v zadnjem času z vsemi silami zavzeli za šolo, ki je doslej niso imeli. Uspeli so, zgradili lično šolsko poslopje in prišli je v vas tudi prvi učitelj Branišlav Čekić. Ta dogodek so kmetje proslavili na prav slovesen način. Na koncu vaši so postavili slavalok, kjer so z godbo dočakali prvega učitelja. Otroci, njegovi bodoči učenci so ga obsuli s cvetjem, a župan ga je v imenu občine prav iskreno pozdravil. Vsa vas je nato v povorki spremljal učitelj v šolo, v novi in prvi prosvetni dom v tej vasi.

— Upraviteljstva se ponovno naprošajo, da izposlujejo pri krajevnih šolskih odborih plačilo zaostale naročnine »Popotnika«. Kajti, če bi dolžna naročnina še dalje znašala preko 80.000 Din — in ne bo v najkrajšem času poravnana, bo nastala nevarnost, da bo moral »Popotnik« prenehati. Uprava JUU.

— Lepo patriotično slavlje. Tam v skoro pozabljenem Sv. Roku ob Soti je domači PJS priredil v nedeljo, dne 17. m. lepo spominjsko svečanost pokojnemu kralju Zvezdinu. S skromnimi prispevki skrajno revnega prebivalstva se je posrečilo v kratkem času nabaviti spominjsko ploščo iz marmornja s pri-

renin. Prenajajo se stavbe toda temelji ostajajo nedotakljivi.

Med te temelje in korenine pršteva tovariša Vilibalda Rusa, in to po vsej pravici. Kot dolgoletni tajnik okrajnega učiteljskega društva, zastopnik učiteljstva v okrajnem šolskem svetu, v stalnih borbah z raznimi šolskimi neprijaznimi eksponenti, je opisan v zgodovini našega društva, a to ne s zlatimi črkami; trn ob trnu tvori besedilo, ki se ob njem bohoti cvetje in šad.

Iz naših rok in po naši volji je prevzel mesto šolskega nadzornika, v učiteljske roke, je rekel, da ga vrne, kadar bi zgubil njegovo zaupanje. Postal nam je uradni predstojnik, gospodar. Priznati moram, da je s svojega uradnega stališča prav tako branil učiteljske pravice in avtoritete, kakor preje kot stanovski bojevnik. Boril se je, kakor sem rekel, ob grobu, s poštenostjo za poštenost, ne da bi pri tem izigral ali žrtvoval svojo poštenost.

Ne morem sicer trditi, da bi se med društvom in njegovim uradom nikdar ne bila pojavila nesoglasja. Tudi so bila; a on je razumel, da ne stopamo nikdar v ospredje kot osebe, temveč le kot organizirano članstvo v borbi za svoje pravice. Upošteval je to in tudi klonil.

Bil je dobrušen. Tudi to lastnost so večkrat izrabljali, nastavliali mu pred noge kamenčke, ki se jim je izogibal, da so drugi lahko lomastili preko hlobov.

Kot pedagog je stopal po sledu svojega velezaslužnega predhodnika Janečiča, ki nam je ostal v neizbrisnem spominu ravno radi tega, ker ni nikomur vsiljeval posebnih metod. Ko svet še sanjal ni o delovni šoli, smo bili delavni v smislu njenih načel vsi kmečki učitelji, ki nam je pouk temeljil na brazdah kmečke poljanje. Nadzornik ni za to tu, da išče napake; ne, njegova dolžnost je, da požlahtnjuje slabice s cepi, ki jih lomi na zlahtno rodočene dreve. In tako je on tudi ravnal.

Učiteljstvu je razprostrl svoje dobrohotno srce ob priliki mnogih pevskih koncertov,

mernim besedilom v zlatih črkah. V nedeljo se je po maši zgrnilo domače prebivalstvo k šoli. Navzoče je pozdravil domači šolski upravitelj tov. Sotošek, o pokojnem kralju kot posebnem prijatelju kmetijskega sloja je govoril šolski upravitelj tov. Stefancioza, ploščo šadmo pa je odkril kot zastopnik sreskega načelnika šolski nadzornik Fink Tone ter imel pri tem na prisotne učinkovit nagovor o državljski skupnosti. Z deklaracijo in petjem himne je bila prisrčna slovesnost zaključena.

— Velikonočno potovanje učiteljstva na Oplenac odpade.

— Loterija za zgraditev doma na Jadranu. Oblastni odbor Jadranske straže v Beogradu priredi veliko loterijo, katere čisti dobiček je namenjen za zgraditev doma na Jadranu. Prireditelj je že odobrena. Dobitkov je vsega 1254 med njimi tudi dragoceno darilo Nj. Vel. kralja Petra II., zlata ura z monogramom, srečke razprodaja po 10 Din. Oblastni odbor JS v Beogradu, Terazije 5/II.

Osebnne zadeve

— Napredovali so učitelji(ce) v VIII. skupino: Ferencak Frančiška iz St. Ilja, Podjaveršek Albina iz Roganske Slatine, Beve Marija iz St. Janža, Urbaja Alojzija iz Dofa, Jerše Danijela iz Zagradca.

— Prevedena v X. skupino: Prešeren Josipina, zabav. iz Tržiča.

Učiteljski pravnik

— Š Vprašanje: St. Prv. v Benkovcu. 1) Moja je žena (supruga) umrla 28. II. 1935 kao učiteljica VIII. grupe sa 10 godina i 5 meseći službe. Imamo dete u šestoj godini. Ima li ono pravo na penziju i na koji procenat. — 2) Mogu li ja što dobiti na ime ukopa (sahrane) koji sam izvršio. Za mart joj nisu isplaćena beriva.

Odgovor: ad 1). Po § 147. urad. zakona pripada rodbinska pokojnina vplaćevalčevu ženi in otrokom, rojenim v zakonitem zakonu in pozakonjenim. — Ker je bila Vaša pokojna žena vplaćevalac v pokojninski sklad, pripada tudi po njej rodbinska pokojnina otroku. Po § 139. urad. zakona bi znašala pokojnina 31% od 730.— + 400.— Din. od katerih je vplaćevala v sklad. — ad 2). Po določilu § 95. urad. zakona — Vam pripadajo enomesečni celokupni prejemki pokojne soproge kot pogrebna. Za oba slučaja vložite prošnje.

— Š Povračilo selilnih stroškov za pohoštvo se izvrši le, ako je bilo preseljeno blago stehano, sicer se po določilu § 36.5 uredbe izgubi pravica do povračila za tako preselitev.

Kdor se ima seliti, naj pravočasno prouči zadevno uredbo, katere izveček in navodila so v Roč. katalogu v XXI. poglavju str. 138 do 156; kajti pogreške ni mogoče popraviti z nobeno intervencijo.

— Š V triletno efektivno dobo za periodski povišek po § 52. ur. z. se šteje čas, ki ga je uslužbenec prebil v skupini neprekinjeno ali s prekinitvijo. Primer! N. N. je bil postavljen (napredovan) v II/4. skupino 8. XI. 1930. in bil preveden I. IV. 1931. v IX. skupino. Tri efektivna leta bi bil prebil v tej skupini 7. XI. 1933. Dne I. VIII. 1932. je odšel k vojakom (kadrijski rok) in bil razrešen službe 31. VII. 1932. Do tega dne je bil v IX. skupini 1 leto 8 mesecev in 23 dni.

Ponovno je bil sprejet v državno službo leta 1934. in je nastopil dne 4. VI. 1934. Tri leta dosluži v IX. skupini čez 1 leto 3 mesece in 7 dni t. j. 10. IX. 1935. od tega dne mu pripada I. period. povišek, dne 10. IX. 1936. si pa pridobi pravico za napredovanje v VIII. skupino (§ 49. — rok 4 leta).

ki smo jih prirejali v korist Učiteljskemu konvikt. Koliko je bilo v teh prireditvah truda, more razumeti le oni, ki je kdaj sodeloval. Z dobro voljo, nepriziljenim humorjem je šel preko težav in dosezel krasne uspehe; z njim vse učiteljstvo.

Sprevod se je pomikal po vsem Kranju, od njegove skrajno zapadne ležeče hiše do vzhodne točke mesta... pokopališča.

Toda glej čudo! Ob cestah ni ljudi, ki smo jih vajeni ob takih prilikah, vse trgovine so zastre sredi popoldneva, kakor da je mesto izumrlo. Ozrem se naprej, ozrem nazaj. Ves Kranj je v sprevodu. Črna, zamlakla nit ogromne množice se vije, vije in klič že ob grobu ko obstane krsta tik pred menoj, so borbom na potih preko trnjeve Kalvarije učiteljskega življenja. »Zaželel si me, ko so Te obhajali, prišel sem, a Te nisem motil, ker Te je zapustila zavest, in sedaj si tu, ob meni, na potu, ki si je še ne želim.«

Zadonela je pešem, bridka in tužna. »Ah, kolikokrat sva jo pela skupaj, pod Tvojo taktirko. Tvojim spretnim vodstvom! In kolikim tovarišem in tovarišicam! Zamrazilo me je. Sam sem. Prav sam od one trume veselje, ki sem jo našel v okraju kot absolvent učiteljskega. Sam — v tej množici.

Molče — odkrite glave — korakam v sprevodu — s čuvstvi, ki jih pri drugih ne opažam. Oddolžili so se njegovemu spominu. Raz Narodnega doma sekajo pretrgani akordi sokolskih trobnjač v naše duše — in moja ni hladna.

Poslavljam se ob odprtem grobu. Poslavljam kot tovariš, kot predsednik sreskega društva, kot zastopnik ljubljanske sekcije v imenu 3000 članov, v slovo od 24.000 organiziranih tovarišev(-ic). Pred menoj blešče v solncu jekla sokolskih sabelj, vetric se poigrava s šestimi prapori, ki se sklanjajo nad njegovim grobom, zasnežene planine se ljubko ozirajo v hladno gomilo, kakor da bi mu hotele vrtniti izkazano ljubezen z zadnjim poljubom, tam v ozadju za Košutnikom pa se zbira

AKONTACIJA NA POKOJNINO

Pod Br. 48.673/1 od 30. novembra 1934. je izdal minister financ sledeči odlok:

Glede vprašanja ali ima upokojeni državni uslužbenec pravico na akontacijo na pokojnino z ozirom na dejstvo, da je v uradni zakonik dne 31. marca 1931. predvideno nakazovanje akontacije samo na rodbinske in ne na osebne pokojnine (§ 150. urad. zakona) sem poslal glavni kontrolni dopis br. 47.460/1 od 8. novembra 1934., v katerem sem poudaril, da obstoja dejstvo, da v § 128. urad. zakona od 31. marca 1931. ni predvideno nakazovanje akontacije na pokojnino osebnim upokojencem in da je to vprašanje bilo v istem odnosu do čl. 152. urad. zakona od 31. julija 1923. V čl. 131. zakona o državnem računovodstvu je predpisano, da so dovoljeni začasni izdatki tudi v takih slučajih, ko to minister financ posebej in pismeno odobri. Tako posebno in pismeno odobrenje za izplačilo akontacij na pokojnine se nahaja v odloku ministrstva financ Dr. br. 102.000 od 30. julija 1926. Ker je z odredbami čl. 34. finančnega zakona za 1922/23. dopolnjen čl. 131. zakona o drž. računovodstvu tako, da je minister financ pooblaščen, da more prenesti svojo pravico glede angažiranja izdatkov, kakor tudi izdajanja odredb za izplačilo po čl. 131. zakona o drž. računovodstvu tudi na svoje področne organe, so odloki o akontaciji na pokojnino in odredbe za izplačilo teh akontacij izdajali pred in po razpisu Dr. br. 102.000/26 organi, ki so bili za to pooblaščen s posebnim odlokom ministra financ. Ta postopek je bil podalšan na podlagi čl. 60. finančnega zakona za 1928/29. na podlagi odstavka 6. in 7. rešenja ministra financ št. 2150 od 19. marca 1929. (Službene Novine br. 78 — XXXII od aprila 1929.) in na osnovi člena 51. in 52. pravilnika o poslovnem redu v ministrstvu financ (Službene Novine br. 100 — XXXVIII od 3. maja 1930.), ki je tudi sedaj v veljavi. Po tej razlagi morejo upokojeni drž. uslužbenci prejemati akontacijo na pokojnino, ko pooblaščen organ z ozirom na upravičene primere, v katerih se zaradi administrativnih težkoč ne more takoj regulirati osebna pokojnina ali ne more takoj izplačati regulirana pokojnina, izda odlok o angažiranju potrebnega izdatka in odredi izplačilo.

S takim sklepom je soglašala glavna kontrola v svoji splošni seji od 13. nov. 1934., o čemer me je obvestila s spisom br. 115.065/34 s tem, da v mejah razpisa Dr. br. 102.000/1926 izdam navodila vsem ministrstvom in ustanovam radi enotnega postopka. Po tej zahtevi in na osnovi § 1. zakona o organizaciji finančne uprave in čl. 6. in 131. zakona o drž. računovodstvu dopolnjenega z odredbo čl. 34. fin.

Lepo boste oblečeni

ako si nabavite tkanine za plašče, kostume ali obleke pri tvrdki

A. ŽLENDER

LJUBLJANA — MESTNI TRG 22

Tvrdka ima ogromno izbiro različnega manufakturnega blaga, res dobrih kvalitete, okusnih vzorcev in barv in skrajno solidnih cen.

Učiteljstvu popust! — Vzorci na zahtevo!

Tovarišu, prijatelju, nadzorniku Rusu

Raz šolskih poslopj kranjskega sreza so zaplapolale črne zastave, v pisarnah so šumljali tenki lističi. Na njih je bila smrt. Ni nam bilo potrebno okrožnic, ne razgovorov, ne tu, ne tam. Kakor da se pripravljamo za pokrajinsko skupščino izpred desetih let; se mi je zdelo, ko sem stopal proti kranjski šoli. Vsi znani borec za učiteljske pravice iz preteklih dobe, vsega posavsko-podravskega ozemlja, so se zbirali po ulicah staroveško trdnjavskega mesta, gorenjske metropole. Z obrazov naših bojevnikov je odseval odraz neustrašne odločnosti, nekake samozvesti, ko so šli vrste, v katere je začela posegati usoda sveta s svojo neizprosno voljo. Prezgodaj. Zima brez predhodne jeseni.

Pred hišo žalosti so se zbirali tovariši in tovarišice mlajše generacije z nekako zavestjo, da polagoma prevzemajo gospodarstvo v domu Hlapca Jerneja, v stavbi velike organizacije, ki so jo vklesali prvi borec na trdi skali neplodne zemlje. Pred njimi se umikajo, padajo. Bohotno je brstje, a brstja ni brez ko-

obraz neba v temne gube, ki so nas ogražale na povratku proti podgorskim domovom. Ob vseh cvetja je sklenjen živ venec, ki si ga je spletal pokojnik v srezi 39 let. Srce ob srcu. Mladina in Sokol, tovariš in tovarišica, od blizu in daleč, meščan in kmet, gosposin in siromak, ves srez je tu. Odjeknili so tužni akordi gasilske godbe, in proti nebu so se vzpel vzdihljaji krasne nagrobnice številnega zbora. Poslavlja se Sokol, proslavlja ga kulturni delavec, in s cvetjem — poezije polnih čuvstev — zagane gomilo — tovariš v imenu starih prijateljev, ogromna množica se razide, za njimi buči vihar. Duše so nam mračne.

Pozabljene bodo naše anekdote, ki jih je on tako hudomušno spletal od šole do šole, da je svoji službi omilil obraz, pridobil si zaupanje.

Bil si nam tovariš — Vilko — in mi Ti ostanemo tovariš s hvalnimi spomini.

Josip Lapajne.

† Viljemini Nepužlanovi

Umreti, bratje, težko ni, pustiti nade, to boli...

Komaj je dahnila pomlad na zemljo svoje prvo cvetje in šo zažgoleli prički v pomladanski dan, je zlomila kruta smrt cvet Tvoje življenjske pomladi, saj bi šela v nekaj dnevi šele 25 let. Vsa cvetoča snovanja Tvoje mladosti, vsi upi in nade, katerih je mladost tako silno bogata, so se razblinili nenadoma v nič.

Komaj si dobila skromni košček kruha, ki si se ga tako veselila, komaj si stopila otrok med otroke in se jih oklenila z vso svojo mehko dušo, že ležiš v mrtvašnici, posuta s cvetjem in zelenjem.

Ko si bila pred 14 dnevi še pri učiteljskih pevskih vajah, si pripovedovala, kako lepo je v Bohinjski Srednji vasi, kako si srečna, da si po dolgem čakanju dobila v novembru lanskega leta tako lep kraj v podnožju veličastnih planin med našimi dobrimi Bohinjeci.